

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető minden
küldemény intézendő N.-Péterfia utca
348 szám.

Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én
egy, illetőleg másfél iven.

Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja:
100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig
80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Kiadó hivatal:

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden közlemény és küldemény inté-
zendő, Fűvészkert utca 1080.

Fördös Lajos.

(1817. június 17. — 1884. május 5.)

A kecskeméti reform. egyházközség s vele az egész ev. ref. egyház nagy veszteséget szenvedett; folyó hó 5-én délután 3 1/4 órakor meghalt szeretett lelkésze nt. Fördös Lajos, az igazi nagy papok egyik disze, Jézusnak hű szolgája, 9 heti hosszú és kínos szenvedés után.

Fördös L. 1817. június 17-én született Gyönkön, hol atyja tanár volt. Első iskoláit részint Gyönkön, részint Pápán végezte, mely időközben atyja dorogi pappá lett.

Az alsóbb iskolák végezte után Pápára ment a bölcsészeti-, jog- és hittan hallgatása végett, s ezeket 6 év alatt elvégezvén, a szülei házhoz tért vissza, hogy a lelkészi pályára készülhessen, mert ehez vonzódott szívének egész melegével, s ez illet legjobban szelid, vallásos lelkéhez. — 1838-ban kitűnő sikerrel tette le a papi vizsgát — s egy évi nevelősködés után — Kecskeméten kezdte meg papi pályáját, mint segédlelkész Polgár Mihály mellett. Két évig volt itt káplán, s ez alatt a közönség kedvenczvé lön a kitűnő szónok, szelid, megnyerő modoru, szép fiatal férfi. A szeretet messze elvitte jó hírnevét s így történt, hogy 1841-ben a tiszántuli egyházkerület egyik nagy gyülekezete — Kisujszállás — rendes lelkésznek hívta meg. Két év múlva megnősült (1843.), nőül vevén Veres Borbálát, gyászba borult özvegyét.

1847-ben kun-szent-miklósi lelkész lett, s itt találta a Thun-féle „Entwurf“, melynek éle leginkább a szegény prot. iskolák életét fenyegette, s ezek között első sorban egyházának iskoláját, de Fördös Lajos ékesszólása és lelkesült tevékenysége alapot teremtett, s megmentve adta át az utókornak egyháza iskoláját.

Kun-Szent-Miklósról 1856-ban jött Kecskemétre. A kecskeméti gyülekezet szerető, féltékeny, csaknem irigy szemmel kísérte eddigi pályáján régi kedves káplánját, s most, midőn alkalmá nyílt rendes papnak nyerve meg, az eddig szokásos két papi állást egy hivatallá tette, s azzal kínálta meg Fördös Lajost: ő elfogadta a meghívást s aztán mindvégig ott maradt.

1871-ben a kecskeméti egyházmegye főjegyzőjévé s a dunamelléki egyházkerület tanácsbírájává tették, nem sokára al-, majd főesperes lett, s midőn Török Pál meghalt, ő lett az egyházkerület helyettes püspöke. Az egyházkerület különböző bizottságaiban, az egyetemes egyház konventjein, tanügyi bizottságaiban állandóan részt vett, s a debreczeni zsinaton ő helyesítette Török Pál püspököt. — A zsinaton már nem volt az az erős férfi, milyennek ázelőtt ismerték, gyomor- és szembaja már feltűnően jelentkezett, s baját nevelték aggodalmai s az a félelem, hogy megvakul, s akkor munka nélkül kell töltenie napjait. Aggodalmaival betegsége is fokozódott, s mikor T. P. püspök meghalt, ő is nagyon gyenge volt már, úgy hogy temetésére sem mehetett, s még sem iparkodott kitérni a kötelesség teljesítése elől, s mint legidősebb esperes, jó darabig hordozta a püspöki méltóság terheit — f. évi márczius végéig — és ez a nehéz teher egy panaszos szót nem csalt ki ajkain. Utolsó nyilvános megjelenése 1883. december 5-ike volt, midőn az egyházkerületi rendkívüli közgyűlést buzgó imájával ő nyitotta meg s vezette is.

Temetése impozáns ünnepélylyel, óriási közönség részvétele mellett e hó 7-én szerdán délután ment végbe.

Az egyházkerület részéről megjelentek: Sipos Pál helyettes püspök, Ballagi Mór, Farkas József; a kecskeméti egyházmegye részéről: Antos János gondnok, Filó Lajos, Szilády Áron, Kovács Lajos; azonkívül képviselve voltak a pesti reform. egyház Pap Károly lelkész által, a pesti theologia Kovács Albert és Szóts Farkas által, a pesti, halasi és n.-kőrösi reform. gymnasiumok. Czeglédről Dobos János lelkész és egyházkerületi főjegyző vezetése alatt héttagu küldöttség jött; továbbá megjelentek Monor, Gomba, Tass és Abony lelkészei.

Bent a templomban folyt le a gyászünnepély. — A reform. főgymnasium énekkarának halotti éneke után Szilády Áron halasi lelkész, a magyar reform egyház egyik kitűnősége lépett a szószékre, s egy megható emelkedett szellemű és szónoki szépségekben gazdag imát mondott el. Majd Szász Károly, a kitűnő egyházi szónok és költő lépett a szószékre s mondott egy, a közönséget

mélyen megható, szónoki szépségekben gazdag gyászbeszédet, melynek alapja volt: „Mikor az eczetet elvette volna, felsóhajtott: „elvégeztetett,“ azután lehajtá fejét, meghala.“

A templomi szertartás végeztével a gyászmenet a temetőbe ment, melyet az óriási közönség egészen megtöltött.

Itt Nagy Ferencz főiskolai tanár tartott sirbeszédet, megható szavakban sorolván fel a megboldogultnak érdemeit, s különösen a tanügy körüli munkásságát, majd Dobos János czeglédi lelkész mondott egy gyönyörű imát, mire elhangzott a végső gyásznének, s a sirba bocsátott koporsót csakhamar elfödé a hideg hant.

Nyugodjék békével!

Állítsuk vissza a zarándi egyházmegyét.

(Vége.)

4. A békésbányai egyházmegyétől elszakíttatnék 7 anyaegyház és 12 leányegyház, mely utóbbiak közül 4 azonnal anyaegyházzá tétethetnék (N.-Szredistye, Sz.-Helene, Füzes és Peél), melyek közül a 3 első Temes és Krassó-Szörény, az utóbbi Aradmegyében van. Az ezekben levő reformátusok összes lélekszáma 7257. A 164,000 lelket magában foglaló s Békés, Csanád, Csongrád, Torontál, Temes, Krassó-Szörény és 3 leányegyház (Elek, Gyula-Varsánd és Peél) tekintve, tehát egy kis részben Aradvármegyére is jelenleg kiterjedő békésbányai egyházmegyére nézve, valóságos jótétemény lenne a temes- és krassó-szörénymegyei egyházak átengedése más egyházmegye részéül, mert részint a lélekszám óriás volta (a mennyiben egyetlen egy egyházmegye se számlál ennyi lelket), részint a földrajzi terület nagysága a közigazgatást igen lassúvá, nehézkesé, a központtal érintkezést költségessé teszi. — Az elszakítandó lélekszám észre se vehető apadást ejtene csupán a mostani létszámon.

5. Korunk jelszava: a munka felosztás és decentralizatio. Miért ne érvényesítnők ezeket az egyházi téren is, ha nyomaikban áldásosabb élet terjed és hathatósabb gondozás viruland az eddiginél s felvillanyoztatik általok az egyháziasság? Az ágostai evangélikus atyafiak bányai esperességében (Torontál, Temes, Krassó-Szörény) 25,800 lélek van. Tehát majdnem annyi, mint a visszaállítandó zarándi egyházmegye népessége lenne.

6. Az ujonnan alakítandó egyházmegye felállítása, nemzeti szempontból is óhajtható volna, a mennyiben az idegen ajku lakosok közt, egy magyar református egyházmegye központja körüli tömörülése a magyar református lakosságnak, nyelvi, irodalmi és társadalmi tekintetben azokra is magyarosító hatást gyakorolna.

Ez ujonnan szervezendő, illetőleg visszaállítandó zarándi egyházmegye a következő egyházakból állana:

1. A r a d vármegye területén: Ágya 1474 lélek, Arad 3062 lélek, Erdőhegy 1709 l., Fekete-Gyarmat 1208 l., Gyórok 195 lélek, ide számítandók a f. évi május hó 1-től ott megtelepítendő csángók, kik 100 családból állván, egy családra 3 lelket számítva, a gyóroki reformátusok száma mintegy 500 lelket fog tenni. (Mellékesen megjegyzem, hogy

minden csángó család $\frac{1}{2}$ kat. hold belsőséget, 2 hold szántóföldet és 1 hold legelőt fog kapni, a lelkésztanító pedig 10 katastrális hold földet a kincstártól, melynek évi bérlete 200 forint, ez évi ösztől fogva a gyóroki lelkésztanítói állomás fizetése meg fogja közelíteni a 600 forintot.)*) Pankota 350 lélek, Kis-Pereg 2165 l., Boros-Sebes 261 l., Szemlak 530 l., Szentleányfalva 631 l., Bél-Zerind 315 l., Nagy-Zerind 1707 l., Vadász 1408 l., ide számítandók az ugyancsak Aradmegye területén létező, de részben a békésbányai egyházmegyéhez tartozó leányegyházak, u. m.: Gyula-Varsánd 88 l., Peél 100 l., Csermő 221 l., Kis-Jenő s környéke 200 l., Elek 28 l., Német-Pereg 239 l., Pécska 108 l., Világos 40 l., Borosjenő 94 l., Álgyst 8 l., Apateleak (Mokra) 14 l., Bokszeg 60 l., Gurba 20 l., Repszeg 16 l., Sikula 13 l., Silingyia (a 17-ik század elején még Selend) 10 l., Buttyin (Bekény) 11 l., Gurahoncz 8 l., Kujed 12 l., Seprős 46 l., Talpas 56 l., Dézna 12 l., Szentanna 17 l., Fazekas-Varsánd 63 l., Zaránd 58 l., Kovaszincz 22 lélek. — Ezek összesen 16,879 lélekszámot adnak ki.

2. Temes- és Krassó-Szörénymegye területén anyaegyházak: Klopódia 232 lélek, Lugos 700 l., Rittberg 1990 l., Bunya-Szegszárd 235 l., Szkulia 279 l., Szapárfalva 800 l., Temesvár 1932 l. — Leányegyházak: Lippa és vidéke 145 lélek, (ez a szalontai egyházmegyéhez tartozik), Nagy-Szredistye 196 l., Szent-Helena 349 l., Königsgrád 84 l., Kádár 52 l., Facsét 30 l., Gattaja 48 l., Denta 10 l., Füzes 76 l., Medves 28 lélek. Mindezekben a lélekszám összesen 7186-ot tesz.

A felállítandó 14-dik egyházmegye székhelye, hol t. i. gyűléseit tartaná: Arad lenne, mely földrajzi fekvésénél fogva, központnak kiválóan alkalmas.

E tervet a mi magyar református egyházunkhoz való őszinte szeretetem sugalmazta, távol minden mellékes érdekektől. Ugyanily szempontból kérem tekintetni és megítélni.

Rácz Károly,
református lelkész.

A proféczia jelentősége a kijelentésben.

(Folytatás.)

Az apostoli egyház rövid és egyszerű hitvallása, t. i. hogy a názáreti Jézus a Krisztus, egy bizonyító felelet ezen kérdésre, a mennyiben Jézus az ó-szövetségi proféczia Messiása és a mennyiben ő benne és az általa alapított vallásban valósulnak meg lényegben a héber nemzet ősi dicső reményei. Ezen feleletet aláírta a valóban katolikus egyház minden korban; és ugyanannak szives elfogadása teszi folyvást ma is azon megkülönböztető jelek egyikét, melyek élesen elválasztják a hívők álláspontját a hitetlenekétől. Ez igazság vallásában minden hívő theologus lényegben egy;

*) A ménes-gyóroki egyház épen most vette munkába imaházának és lelkészlakának egészen újból zsindelezetetését 200 forintot haladó kiadás erejéig, — t o r o n y a l a p j a van eddigelé 40 forint, melyet gyarapít időről időre, ezenkívül van jelenleg már 100 forint iskolai alapja, melyet szinte szaporit hagyományok és báljövendelmek által, ennek rendeltetése az, hogy kamatjából évenként a szegény tanulók könyvvél és ruhával látassanak el. R. K.

és e komoly tény kiválólag hangsúlyozandó, tekintettel azon véleménykülönbségekre, melyek napjainkban uralkodnak, nem annyira azon theologusok közt, a kik hiszik a természetfelettit és azok közt, a kik tagadják ugyanazt, hanem épen azon theologusok között, a kik teljes szívvvel és lélekkel vallják ugyan a természetfeletti kijelentést; de különbözőnek mégis egymástól lényegesen a methodus, vagyis azon pusztán alaki kérdés tekintetében, hogy miként lehet és kell az általok közösen vallott kijelentést védeni és bizonyítani. Ez utóbbi tekintetben két szélesen különböző felfogással találkozunk napjainkban. Az egyik felfogás, nevezetesen, a feltünőbb különös jóslatokra fekteti a hitbizonyítás fősúlyát, azokra p. o. melyek a szüztöli születésre és a Messiásnak Bethlehemből történendő keletkezésére vonatkoznak. A másik felfogás ellenben abban látja a legbölcsebb bizonyításmódot, ha a messiási prófécia nagy általános körvonalaiból indul ki, azt mutatván meg mindenekelőtt, hogy az ószövetségi eszmények Krisztusban fogatnak össze egy központba és valósítatnak meg a szó legmagasb értelmében; és ehez képest a különös jóslatokat csakis a következmény számára tartja fen, úgy használván azokat, mint tetőzetét, nem pedig úgy mint alapját, a hit épületének. Ezen utóbbi felfogás különösen ajánlja magát azoknak, a kik azon nézetben vannak, hogy a különös jóslatok elsöleg mindig valamely történelmi eseményre, vagy személyre vonatkoznak, nem oly messze, de sőt sokkal közelebb esve az illető próféta idejéhez. — E nézet már, legalább a hívő theologusok körében, teljességgel nem zárja ki, hogy a különös jóslatok birjanak egy istenileg célzott vonatkozással is Jézus Krisztusra, tehát egy oly vonatkozással is, mely lehet hogy tanilag épen a fontosabb; ugyde tény, hogy az azt elfogadó hívő theologusok szerint a különös jóslatok ezen utóbbi, ugyszólván másodlagos vonatkozása nem az alapját, hanem az eredményét teszi a hitnek. Meggyőződén ugyanis más alapokon arról, hogy Jézusban van bételve a messiási prófécia, teljes készséggel elismerik ök, hogy egy istenileg megszabott teleologia rejlik az összes prófétai nyilatkozatokban; egy oly teleologia, melyről a próféták magok, tetemes részben, nem is birának tudattal. Eltekintve most az írásmagyarázás kérdésétől, az arcvonal ezen változtatása — úgy látszik — különösen illik és megfelel a hitvédelem jelenkori érdekeinek. A hitetlenség ugyanis könnyebbnek találja azt, hogy röviden bánjon el az egyes különös jóslatokkal, melyekre a régibb hitvédők támaszkodának, mint azt, hogy félremagyarázza azon megkapó megegyezést, mely a kereszténység és a héber prófécia között, a nagy általános körvonalokban, szemünkbe ötlük. A megkülönböztetés elsöleges és másodlagos próféciák között — azaz azon próféciák között, melyek első sorban és talán kizárólagosan a Messiásra vonatkoznak és azok között, melyekben a más, mint messiási elsöleges vonatkozás kétségbevonhatlan és csakis a másodlagos messiási vonatkozás tartható fen, ezen megkülönböztetés — mondom — nagyon ingatag és épen nem kielégítő. A megkülönböztetés — természetesen — azt foglalja magában, hogy csak az elsöleges próféciák tehetik a hit alapját; és ennél fogva az okoskodás a hitvédő és az ő ellenfele között csupán az egyes, különös próféciák és az ezek mikénti értelmezése felett folyó czivakodássá oszlik fel. Bizonyára bölcs dolog tehát, hogy előtérbe állítsuk azon nézetet, a melynek értelmében még akkor is, ha minden fel-

tünő különös jóslatok és ugynevezett elsöleges próféciák egytől-egyig félremagyaráztatnak a hitetlenség részéről, marad fen bőven elég szilárd alap, a melyre mi építsünk egy fontosabb, nyomatékosabb, ha nem is oly egyszerű érvet és védelmet; annak megmutatására irányulva, hogy mi a kereszténységben az isteni kegyelemcél dicsőséges megvalósulását találjuk, azon isteni kegyelemcél megvalósulását, melynek jósutánzatai és előárnyalatai ott találhatók a héber prófétai irodalom minden lapján, a boldog jövő kor minden fényes, elragadó prófétai képében.

Hogy Jézusban valósultak meg a héber nép legnemesb váralmai és reményei, azt bizonyos mértékig megengedik még a naturalistikus kritikusok is; de természetesen oly módon, a mi teljességgel nem tesz igazságot a tényeknek. Lelkületöket ugyanis eléggé illusztrálja azon közöttük nagy bölcsességnek tartott felfogás, mely szerint az ó-szövetség különböző eszményeinek egybeolvasztása Jézusban egy oly eljárás vala, mely sem a szentírás szigorú értelmezése által, sem valamely valóságos isteni cél által nem igazoltatik, hanem egyszerűen csak a genius eredeti fogása volt Jézus részéről, ugyszólván egy szerencsés merészség. — A dicső eszme megragadá és fellelkesíté öt, hogy vegye fel a későbbi Ézsaiás szenvedő szolgáját és tegye azt egygyé a messiási királylyal, ki az Izsai törzséből vala eljövendő és az ember fiával, ki Dániel kifejezése szerint az égnek felhőiben jó elő és eképen lépjen fel egy királyság alapítására, nem hatalom és nem erőszak által, de az igazság, az alázatosság és a békés szeretet ereje által. És az eszme sikerült és a siker igazolta a merészséget és az ujitást. Igaz ugyan, hogy tettek kísérletek a látszólag összeegyeztethetlen eszmények egybeolvasztására előbb is, a mi nem is meglepő, amennyiben Izrael előhaladásának igaz vonala azon irányban fekvék; ugy de nem az, a ki teszi a kísérletet, teszi egyszer mind a korszakot is; hanem az a ki sikert arat; és az eszmények egyesítését, melyre szükség vala, Jézus sikerrel valósította meg.

Ime! egy plausibilis, de csak annál kevésbé kielégítő theoria a rationalistikus kritika műhelyéből. Melyik ugyanis az a gondolkodó, erkölcsileg komoly ember, mindegy akár mely bölcsészeti iskolához tartozzék is, a kit kielégítsen annak elbeszélése, hogy Krisztus sikere nem egyéb, mint egy szerencsés fogás eredménye és hogy az ő viszonya az ó-szövetséghez nem egyéb, mint egy önalkotta, önkényes viszony? — Itt az ember komolyan nem gondolkodhatik másképen, mint úgy, hogy az ó-szövetségi eszmények egyesítése a Krisztus öntudatában, a dolgok természetének örök igazságán alapvék, és hogy az ő sikere az élő Isten azon céljának megvalósítása vala, a mely a prófétai eszményekben árnyékolaték elő. Az előbbi pontot illetőleg, teljességgel nem biztos, hogy magok a próféták nem birának semmi sejtelemmel azon igazságról, hogy az eszmények egyesülhetnének egy személyben; de tegyük fel, hogy nem birának ök azzal és hogy ily belátás hiányában ugy gondolkoznak ök saját eszményeikről, mint a melyek kölcsönösen kizárják egymást, hát nem tekinthetjük-e akkor is azok egyesítését a Krisztus tudatában ugy, mint az eredményét valami többnek, mint a prófétai ismeret és aztán az ő munkájának sikerét, dacára annak, hogy az teljesen ellenkezék a világ szellemével, ugy, mint egy tapasztalati, kétségtelen bizonyosságát annak, hogy az eszmények

egyesítése Krisztusban nem csak törvényes, de valóban istenileg czélt dolog vala? — Avagy nem bírjuk-e tényleg Krisztusban nem csak a próféciák beteljesedését, hanem azok teljességre vivését is, azok fogyatkozásainak kipótlását is, a legutolsó és a legmagasb próféciát ép úgy, mint a megvalósítását mindazon próféciáknak, melyek előtte történtek, összeszedvén azok szétszórt sugarait egy gyúpontra és adván eképen a világnak nem egy egyoldalú, de egy minden oldalú Messiást és bebizonyítván magát igaz Messiásnak épen az által, hogy ő egyesíté és tökéletesen megvalósítá önmagában az összes próféta eszményeket?

Bethlendi Endre.

(Vége köv.)

Haladás a theológiában.

(Folytatás.)

Elmondván a fentebbiekben Dr. Hodge véleményére vonatkozó nézeteimet, következik, hogy feltüntessem néhány vonásban azon irányzatokat, a melyekben szerintem a theologiai haladás még mindig lehetők és kívánatosnak látszik. Én legalább is három ilyen irányzatot látok.

1. Helye van a haladásnak a methodusban, még pedig két szempontból.

a) Azon régi dogmatikai methodus, mely a szentirati szövegeket válogatás nélkül felhasználta a dogmatikai tanok bizonyítgatására, fölcserélendő az összehasonlító bibliai theologia újabb methodusával, mely az újtestamentomban határozott tan-typusokat ismer föl, mely arra képesít, hogy jobban tudjuk méltányolni a bibliai szövegek igazi jelentőségét és a mely mélyebben megismerttet minket sok olyan állításnak relativitásával, melyek magokban véve absolutoknak tűnnek föl.

b) A modern tudománynak inductiv methodusa hozandó be a régiebb dogmatikának deductiv módszere helyébe. — E változtatásnak fontosságát az ihletés tanától vett példával könnyen be lehet igazolni. A régiebb dogmatikusok azon eszméből indultak ki, hogy a biblia Isten igéje — és ezen eszméből kifolyólag megállapították, hogy micsoda jellemvonásokkal kell bírnia a bibliának, hogy az Istenhez méltó irás legyen, a mely esetben aztán sokszor szemmel láthatólag elferdítették a tárgyilagosságot s olyan exegetálást vittek végbe, mely határozott ellentétben áll az exegetához illő igaz őszinteséggel. Az inductiv methodus pedig ott kezd a dolgot, a hol azt a deductiv végezi, a mennyiben minden előleges elfogultság, vagy előre kijelentett végeldöntés nélkül azt kérdezi, hogy mik a szentiratnak tényleges phenomenai, a szerzőséget, a keletkezési időt és az irányt stb. illetőleg és csak miután ezeket valamennyire kimerítőleg meghatározta, csak akkor kezd hozzá, hogy megalkossa az ihletésre vonatkozó eszméjét és azon értelmet, a melyben ő a szent könyvet Isten igéjének tekinti. — Nincsen tárgy, melyre nézve fontosabb dolog volna oly nézetek megállapítása, melyek egyformán távol vannak egy a babonától, mint a tiszteletlenségtől, és nem lehet benne kétség, hogy a bibliai kritikának ezen újabb módszere, mint már példák is igazolják, a szentírás tartalmának tisztább ismeretére, irodalmi jellemző vonásainak nagyobb méltánylására s az építés czéljából észszerűbb használatára fog vezetni és pedig

úgy, hogy azért e könyv a legteljesebb értelemben isteni könyvnek fog tekintetni.

2. Helye van a haladásnak oly kardinalis tételek felfogására nézve is, minők Istennek eszméje, a kiválasztás, az ember természeti állapota, váltsága, megszenteltetése stb. — Lássuk meg ezt röviden az előbb említett két tárgyra nézve.

Véghetetlenül fontos dolog az az egyház hitére és életére nézve, hogy az Isten eszméje megkeresztyénítettessék. — Szivesen aláírom a christologiai centrumot illetőleg Dr. Smyth nyilatkozatait, melyeket — úgy látom — Dr. Watts nem jól értett meg. — Nem abban áll az, hogy a kiengeszteléssel szemben az incarnatiót tegyük a theologia alaptanává, hanem azon sokkal fontosabb dologban, hogy Istent úgy fogjuk fel, mint ethikai lényt és hogy az ő jellemét úgy alakítsuk meg, a mint arra minket a Krisztus tanításáról és személyéről való kijelentés tanít. — Bármilyen elemi dolognak lássék is ez, ilyen magaslatra a theologia még nem emelkedett, a mennyiben a mult idők hitvallásában az Isten eszméje nincs még egészen megkeresztyénítve. — A hitvallások jelszavai ugyanis nem ilyenek: Isten nap, Isten szeretet, Isten világosság, kiben épen semmi sötétség sincsen, hanem Isten törvény alá nem rendelt föltétlen akaratának eszméje uralkodik azokban. Új korszak nyílik föl azzal az egyházzal, mely megszabadít a kételkedéstől, a homálytól és a törvényszerűségtől, melyek most oly szélesen el vannak terjedve, ha egyszer az említett egyszerű bibliai aphorismák elnyerik őket megillető helyöket a keresztyén világban. A kegyelem korszaka lép ekkor tényleg életbe; a fűség szelleme megmutatja a maga jótékony erejét s az emberek Istent atyjoknak nevezik. Eddig Isten meglehetősen távol volt attól, hogy napnak lenne tekinthető és olyan lénynek, kiben nincsen semmi sötétség. Sok emberre nézve olyan lény ő, ki mysteriummal vétetve körül, mindenestől sötétségben lakozik; az ő utai kikutathatlanok és kiszámíthatatlanok, teljesen elütők a mieinktől s a jóról és a rosszról való emberi fogalmak szerint meg nem ítélték. Mindenesetre el lehet azonban mondani, hogy ezek a rossz informált elméknek tökéletlen eszméi, melyekért a theológiát felelőssé tenni nem lehet.

A mi a kiválasztást illeti, hátrább szólok néhány szót azon kérdéshez, hogy vajjon helyes-e az, ha a westminsteri és egyéb református hitvallások olyan nagy súlyt helyeztek az isteni tanácsvezetés tanára? Addig is azonban óhajtom kérdésbe tenni, hogy valyon mégis az egyház eljuttott-e a kiválasztás bibliai eszméjének tökéletesen igaz, megfelelő fogalmára? — A kiválasztás közfelfogás szerint bizonyos személyeknek oly célra való kiszemelését jelzi, hogy kizárólag ők élvezzék Isten megváltó kegyelmének jótéteményeit, holott a szentírásban több világos jel mutat arra, hogy a kiválasztottak nem valami privilegium élvezésére választottak ki, hanem azon nemes, tisztos és hősies functióra, hogy ők áldássá váljanak más emberekre nézve és úgy működjenek, mint Isten országának előfutárai. Izráel arra választott ki, hogy a világnak áldásává legyen és az újtestamentomi egyház választott nemzetségnek nevezetik, melynek az a hivatása, hogy megmutatván az isteni erényeket, világoskodjék a világ előtt. Krisztus az ő kiválasztottait a világ világosságának és a föld savának nevezte és Pál apostol, rómabeliekhez írott levele 11-dik részében a

kiválasztottak funkcióját a termés zsengejével és a fa gyökerével hasonlítja össze. „Hogy ha a zsenge szent, annak az egész állatja is szent, és ha a gyökér szent, az ágak is szentek.“ Az egyik kép szerint a kiválasztottaknak képviselői jellemők van, ők azon tíz ember Sodomában, kiknek jelenléte megörzi az összes sodomabeliek életét. — A másik kép szerint a kiválasztottak éltető befolyást gyakorolnak a társadalomban. — Ők a társadalmi fának azon gyökerei, a melyekből a törzsön és ágakon keresztül azon jótékony nedv fölszáll, mely a keresztyéni jó cselekedeteket és erényeket termi. A kiválasztásnak e felfogása még nem talált utat a hitvallásokba és csak az egyház missziói tevékenységében jutott még eddig diadalra.

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

„A tüfoka“ és még két más szentirati hely.

E lapok 10-dik számában Csiky Lajos tanár ur „Suum cuique“ című cikkében, K. Tóth Kálmán ur anticriticájára válaszolván, szól cikke végén az igen fontos és magukból az evangyéliumi helyek — Máté 19: 24; Márk 10: 25, és Luk. 18: 25, — szavaiból vagy betüiből helyesen s kielégítőleg épen nem exegetálható, a „könnyebb“ szó miatt pedig egészen képtelenné váló ezen igékről: „K ö n n y e b b a t e v é n e k á l t a l m e n n i a t ü n e k f o k á n, h o g y n e m a g a z d a g n a k I s t e n o r s z á g á b a m e n n i.“ Azonban az egész helyet csak érinti, jelzi, mint olyat, a melyet majd meg fog magyarázni és csupán az angol „classikus és szent föld“ utazási munka után „a tünek foka“ (foramen acus) vagy „tüfoka“ szót értelmezi, mondván, hogy az „kiskaput“ jelent.

Legyen szabad szerényen elmondanom e „kiskapuról“ és ebből alkalmat véve, még más, könnyen tévesen magyarázható vagy érthetetlennek látszó két bibliai helyről is azt, a mit azokról hallottam s tudok és helyesnek tartok.

A „tüfoka“ mint a régi keletet, nyelvét s szokásait a helyszinén tanulmányozók, vagy ezek tanulmányaikat s felfedezéseiket ismerők mondják, valóban „kiskapu“ jelentéssel is bír. És bír azon hasonlatosságnál fogva, miszerint a „kiskapuk“ alakja, rá mája a tüfoka (nem a mai angol tünek foka) csucsives formájával birt, mint a milyen volt nem régen Debreczenben, némely nagyobb házaknál, a nagy kapuba vágott kiskapu, egészen a nagy durvább tü foka alakjával.

Ezen kiskapu pedig a keleten nem csak a kerített városok, hanem az egyes házak kerítése nagy kapuja mellett is meg volt és meg van ma is.

A nagykapu több keleti népeknél, mint vallás parancsolta szertartás, a nap leáldozásával minden este rögtön bezárattott, épen úgy mint a zsidóknál a szombatot megelőző péntek este az üzleti helyiség ajtaja bezáratik. A nagykapu bezárása pedig oly pontosan történt s történik, hogy ha a karaván tevéi, vagy bármely a nagy kapun bejáró hazatérő egyes állat csak kis távolságra van is a háztól a nap leszállása percén, megérkezése be nem váratik, hanem előtte a nagy kapu betétezik s bezáratik.

De a „kis kapu“ a „tü foka“ nyitva marad és ezen kell beszoritani a kint nem maradható megérkezetteket, úgy a hogy lehet. A magas pupos tevéről tehát leszedik a nagy

értékű terhet, a kincset, s ekkor az értelmes betanított állat letérdel, legörnyed, mintegy megalázza magát s így térden vonszolja be magát nagy küzdéssel a szoros „tü foka.“ És ezt a kinos átvergődést, „átmenést“ mondja az Irás „könnyebb“ nek a gazdag menyországba menésénél; és csak ezen hasonlatban s ennek folytatásában van helyes értelme ama szentirati helynek.

Van még egy más szinte igen fontos szentirati hely, melynek betüi vagy szavai az evangyélium szelid szellemében nem értelmezhetők. Lehessen ezt is alkalmilag felemlíteni. Ez a hely ez: „ha éhezik a te ellenséged adj ennie, ha szomjuhozik adj innia, mert ha ezt miveled, az ő fejére eleven szent gyűjtesz.“ (Rom. 12: 20.) Mely hely különben a Péld. 25: 21. és 22-dik verséből van véve. Itt az mondatik, hogy az ellenséggel való jótétel által annak fejére eleven szent gyűjtünk. Hanem ez a főre tüszakás, miután szószerinti értelemben a legrémesb testi tortura, átvitt értelemben (tropice) is kell, hogy a legrettenetesebb lelki kínzás fogalmát fejezze ki. Tehát kevesebbet nem, mint a legerősebb megszegyenítést. Hanem ez a lelki kínzás nem lehet czélja az evangyélium szelid lelkétől vezérelt apostolnak; de egybeköttetésben az előzménnyel: az okkal, képtelen is. Hiszen a legvadabb ellenségben sem szülhet égető kínzó megszegyenülést az, ha nagy szükségében, mikor éhezik, vele jólteszünk és a jól-tételt elfogadja. Vagy ha szül, ez a megszegyenülés már daczra hív s haragra ingerel s gyűlöletet szül... s a helyett, hogy javitna, ront.

Hanem az eleven szén gyűjtésnek itt más az értelme. A forró éghajlat alatt a gyakran előjövő s hirtelen ölé napszurás ellen, rögtön a veszély percén alkalmazva, a fő felébe tartott parázs — mint hasonszenvi gyógyszer — a leghathatósabb s biztosan orvosló gyógymód. Tehát innen ez a kitétel: a főre eleven szent gyűjteni, mint példabeszéddé vált mondat, ezt jelentette: hirtelen kigyógyítani, hamar megjavítani. És ily jelentésben van annak, a fentebb idézett helyben, egyedül helyes és szép értelme.

És mindez t. i. mind a tevének a „tü foka“ beerőszkolása, mind főkép a parázsnek a napszurás elleni alkalmazása s használása, mint Venécziáner Sándor ur — ki nevezett két bibliai helyet Nagyváradon, néhai Nagy István barátom asztalánál alkalmilag néhány szóval, de világosan értelmezte — állítja, több keleti népeknél, főkép a beduinoknál, mind e mai napig szokásban van.

Hanem szinte ily szép és fontos a Jan. 10: 2. és 3-dik verse egyes szavai eredeti jelentésének is tisztára derítése, ismerése is. Az idézett két vers igéi pedig ezek: „A z, a k i a z a j t ó n m e g y e n b e, a j u h o k n a k p á s z t o r a. E n n e k m e g n y i t j a a z a j t ó n á l l ó, é s a j u h o k a n n a k s z a v á t h a l l j á k é s a z ő j u h a i t n e v e k e n n e v e z i é s a z o k a t k i v i s z i.“ Ezzel egybefüggésben van a 14-dik vers ezen része: „é s i s m e r e m a z é n j u h a i m a t é s i s m e r t e t e m é n i s a z o k t ó l.“ — Ezen hasonlatossági beszéd rövid foglalata ez: mint a jó pásztor minden egyes juhait ismeri s nevöket is tudja; és ezek őt — a pásztort — ismerik s nevöket hallva, követik: úgy Krisztus az övéit egyenkint s névszerint ismeri s ezek őt követik. Hanem az a nagy kérdés, hogy itt az antecedens nem petitio principii-e? hogy vajjon ismer-e a pásztor minden egyes juhot még nevén is?

És erre világot vetett nem rég — úgy vélem, mintegy husz évvel ezelőtt — egy, a Fekete tenger nyugoti vidékén, úgy emlékszem, a Dobrudzsában járt utazó tapasztalása. Irta ugyanis ez az utazó a „Vasárnapi Ujságban“ (az év nem jut eszembe) közlött levelében, hogy a mondott vidéken utaztában látván, hogy a nyáját legeltető pásztor egy-egy kiáltására a nyájból egy-egy juh kivált s a pásztorhoz s majd ettől ismét a nyájba visszafutott: ez őt igen meglepte s hogy megtudja, hogy voltaképp mi történik, rögtön megállította lovait s a kocsirol leszállott. — Ekkor a pásztorhoz menve kérde: hogy miért futnak a juhek ide s oda az ő kiáltására. „A nevéket kiáltom“ mond a pásztor s a melyik a nevéet hallja, az hozzám szalad. A rövid beszélgetés folytán aztán kitűnt, hogy épen úgy, mint minálunk a nagyobb barmoknak: a szarvasmarháknak s lovaknak, ott kelet felé a juheknek is mindeniknek neve van s azt érti is, — hozzá tévén a pásztor, hogy vannak olyanok is, melyek a nekik adott névre nem figyelnek, azt meg nem tanulják, s ezeket „vadak“-nak nevezik. Mire az utazó ily értelemben kiáltott fel: „ime, ismét el van oszlatva egy evangyéliumi helyről a homály, a nehézség.“

Könyves János,
ref. lelkész.

(Vége köv.)

Családkönyv ügyében.

(Vége.)

A családkönyv nem létében szerkesztett „Családi értesítők“ igen gyakran ki vannak téve a hiányosság esélyének, mert a családi értesítőt szükségű felek igen sokszor hajlandók szándékosan is (de feledékenységből is megtörténik) néhány napig, vagy hétig élt gyermekeiket föl nem említeni illető lelkész előtt, mert így kevesebb bélyeg szükséges. — Megtörténhet ugyan, hogy a lelkész az anyakönyvek átlapozása következtében reá talál az elhallgatott családtag nevére, de az sem lehetetlenség, hogy figyelmét kikerüli, mert mi protestáns papok nem vagyunk csalhatatlanok s rajtunk valósulhat „errare humanum est,“ már pedig törvény értelmében sem „errare,“ sem „peccare“ nem szabad, nincs megengedve. — Ha családkönyvünk van, felnyitjuk az illető család lapját s azonnal tisztában vagyunk élőkkel és meghaltakkal egyiránt.

Igaz, hogy kivált népesebb egyházakban sok időt és fáradságot igényel a családkönyv elkészítése, úgy de ha egyszer elkészítettük s azután pontosan vezetjük bele a családi változásokat, mily könnyen s gyorsan kiállíthatjuk az akár hivatalból, akár felek által a lelkészi hivataltól kért családi értesítőket s születési bizonyítványokat „árva ügyben.“ Szóval mennyire meg leend könnyítve munkánk, midőn az órákig tartó keresgetés helyett néhány perc alatt elöüntethetjük a szükséges anyakönyvi adatokat. — S még azon előnnyel is találkozandunk, hogy miután a családkönyv elkészítésére szabad időnk fordítottuk, nem leendünk kénytelenek az anyakönyvekben való hosszas keresgetés, bön-gészettel más, lehet hogy szintén sürgős teendőinket háttérbe szorítani. Szóval a családkönyv idő és munka meggazdálkodás előnyét nyújtja minékünk, a mi pedig már magá-

ban véve is fontos tényező s ajánlatossá teszi a családkönyv készítése terhének magunkra vételét.

Különösen falusi egyházakban gyakran megtörténik, hogy egyik-másik hallgató elmegy a lelkészhez s felkéri illedelmesen, hogy legyen szives a lelkész megmondani neki a tudakozódó életkorát, házassági idejét, sőt gyakran egész családjának anyakönyvi adatairól felvilágosítást kér magának, hogy otthon a „biblia“ táblájára mindezeket feljegyezhesse. Ha családkönyv nincs ily esetben a lelkész rendelkezése alatt, két eshetőség áll elő: vagy teljesíti a kérést s egyéb dolgaiban szenved hátramaradást, miután sok időt igényel az anyakönyvekben keresgetés; vagy megtagadja a kérés teljesítést a lelkész és hallgatók közötti bizalomteljes viszony kétségtelen kárára; most az ily kérések teljesítését — szerintem — a lelkész nem tagadhatja meg a nélkül a hozzá teljes bizalommal fordult hallgatójától, hogy az által — bár hallgatva türt — keserű érzést ne költsön fel a hallgatóban.

Miként a telekkönyv a birtokviszony teljes képét tárja föl a szemlélő előtt, úgy a családkönyv a családi viszony mikéntjét mutatja föl, úgy hogy a családkönyvet méltán jelezhetnők „ember tabella“ névvel is.

Ugyanazért én készséggel aláírom nt. Szöllösi Antal makói reform. lelkész ur ezen szavait: „Családkönyv! ez legyen a jelszó!“

Azonban én még tovább megyek egy lépéssel. Tudva azt, hogy különösen nagy városokban a be- és kiköltözés gyakori s tudva azt, hogy némely ujonnan beköltözöttek már csak azért is hajlandók halogatni a lelkészi hivatalt értesíteni beköltözésük felől, hogy egyházi adó fizetésére ne köteleztessenek:

Hogy a családkönyvek a szó szoros értelmében vett „népmozgalmi adatok“ hü és pontos képét tárhassák fel, nagyon szükségesnek látnám, ha a politikai nyilvántartási hivatalok kötelezve lennének az illető lelkészi hivatalokkal bizonyos időközökben hivatalosan tudatni a ki- és beköltözési eseteket. Ily módon teljesen korrekt lehetne a családkönyv s ennek nyomán a népszámlálás akár minden évben teljes pontossággal eszközölhető lenne.

A családkönyv minél előbbi elkészítése fontos és elodázhatlan feladat minden lelkészre nézve, ez tapasztalatból merített szilárd meggyőződés.

Én hivatal elődöm által évekkal ezelőtt egybeszerkesztett s általam a megkezdett alapon folytonosan tovább vezetett kész családkönyvet hagyandok kémeri hivatal utódom számára, ám de reám s lelkésztársamra szintén vár a feladat, hogy a nagyvárad ref. egyház családkönyve Isten segedelmével általunk elkészítettessék.

Ne rettenjünk vissza a kétségtelenül sok időt s fáradságot igénylő családkönyv készítés munkájától, türelem, kitartás, lankadást nem ismerő szorgalom idővel célhoz vezet bennünket Isten segedelmével!

Isten velünk!

Dombi Lajos.

TÁRCZA

A lelkipásztori hivatásról.

— Z w i n g l i. —

(Folytatás.)

Minél kevésbé félsz a haláltól, annál nagyobb benned a hit; s mennél inkább félsz a haláltól: annál kevesebb bizalom és szeretet lakozik benned Isten iránt. A kiből igazi hit és isteni szeretet van, az tudja, hogy Istenért meghalni nyereség s az igazi élet kezdete; azt is tudni fogja egyszermind, miszerint nem az győzetik meg, ki az ige mellett való állhatatos kitartásért meghal, hanem az, a ki az élet iránti szeretetből elpártol Istentől. — Hol Isten iránti igaz szeretet honol, ott azt semmi külső nyomorúság nem űzheti el. Ezzel kell meggyőzni Isten ellenségeit, mint Pál apostol mondja Róm. 8, 38: „Én bizonynyal elhittem, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmaságok, sem jelenvalók, sem következendők, sem magasság, sem mélység és semmi egyéb teremtettt állat el nem szakaszthat minket az Istennek szerelmétől, mely vagyon a mi Urunk Jézus Krisztusban.“

Mivel a lelkipásztorban lakoznia kell a szeretetnek, lássuk miért és honnan adatik az? — A szeretet azért szükséges, mivel minden dolgokat a szerint kell itélni és mérlegelni. Az ács nem egész biztos szemmértékében, szüksége van az iránymőre is. — Vitéség, művészet, hit semmit sem érnek, ha nem szeretet által vezéreltetnek. I. Kor. 13, 1–7. „A szeretet hoszutűrő, kegyes a szeretet, nem irigykedik, nem cselekszik álnokul, nem fuvalkodik fel. Nem cselekszik éktelenül, nem keresi csak önhasznát, nem gerjed hamar haragra, nem gondol gonoszt; nem örül a hamisságnak, örül pedig az igazságnak. Mindeneket elfedez, mindeneket eltűr. A szeretet soha el nem fogy.“ A szeretet mivoltából láthatod, hogy az minden isteni erények fölött szükséges a lelkipásztorra nézve. Miként a pásztor egyes juhokat meg meg üt, némelyeket kézzel, másokat lábbal előre tol, némelyeket füttyöléssel hajt, másokat sóval csalogat; némelyeket — melyek gyengék — hordoz, másokat otthon hagy, míg erősödnek — és mindezt urának javára teszi, hogy a juhok szaporodjanak, tiszták és egészségesek maradjanak: azonképen Istennek pásztorá mindent szeretetből cselekedjék, hogy Isten nyája szaporodjék és erősödést vegyen. Most szelid, majd szigorú legyen, a szerint a mint a juhok igénylik és Isten kívánja. Szóval: a hol szeretet van, ott az ember nem tétlen, gyarapítja Istennek tiszteletét és a mellett képes mindent eltűrni. Szeretet nélkül az ember nagyravágyás rabjává lesz; sőt hol az Isten iránti szeretet nem lakozik: ott minden merő nagyravágyás.

Honnan jő az Isten iránti szeretet, világosan kivehető Krisztus eme szavaiból Ján. 6, 44: „Senki nem jöhet hozzám, hanem ha az atya, a ki engem elbocsátotta, vonandja ezt: mert Isten maga a szeretet.“ I. Ján. 4, 16: „A ki a szeretetben marad, az Istenhez marad és Isten abban.“ Tehát szükséges, hogy a lelkipásztor Istent kérje, hogy áraszsa reá szeretetének melegét. — Mi módon következik, hogy a segítségül hívás bizodalomból származik: mert azt nem hívjuk segítségül, a kitől segítséget nem várunk. — Ha bizunk Istenben, miszerint ő annyira hű hozzánk, hogy minden szükségünket eloszlatja és oly hatalmas, hogy ezt cselekedni is képes: akkor már Isten bennünk lakozik, mert a test nem ilyenek ismeri Istent. Ha Istennek ily ismerése s ily

iránta való bizodalom van bennünk, az nem mimagunktól, hanem Istentől jő. Minden dolgokban ő oktat és erősít szent fia a Jézus Krisztus által. A ki Krisztust Isten fiának tekinti, az bizonyos a felől, hogy Isten segíteni akar és tud: mert ő fiát adta érettünk, a mi még egy halandó emberre nézve is nagy dolog. „Valaki valandja, hogy a Jézus Istennek fia, az Isten abban lakozik és ő is Istenben.“ I. Ján. 4, 15. Ugyanis mi, saját erőnk és értelmünk által nem tudunk eljutni Krisztus elfogadására; ezt Istennek kell közvetíteni. Mindezekből következik, hogy azok, kik az isteni szeretet ridegsége miatt panaszt emelnek és a halált nem képesek elszenvadni Istenért: azok Krisztust még nem fogadták el. Annak okáért a ki Istennek szeretetét akarja birni, kérje Istent, hogy ajándékozza meg őt szent fiának igaz megismerésével és adjon neki igazi bizodalmat; akkor e szeretet meg leszen. És az ilyen ember hálákat fog adni Istennek, ha az ő dicsőségét gyarapíthatja. És ha szinte testünk fél és retteg a haláltól: mégis a bizodalom és szeretet ereje által indítatva engedelmeskedni kénytelen. A kinek szüksége van a szeretetre, megtalálja azt.

Mindezekből látnivaló, hogy csakis az Istenben való szilárd bizodalmon alapuló isteni szeretet indíthatja a lelkipásztort önmegtagadásra, atyja s anyja elhagyására, hogy utitáská, erszény és bot nélkül elinduljon, fejedelmek elé vitessék, ütlegeltessek, hamisan vádoltassék és megöljék. Lássuk immár, mi az ő jutalma és indíthatja-e őt a jutalom oly nagy munkára? A jutalmat Krisztus határozta meg Márk. 10, 28. Midőn Péter a tanítványok nevében kérdezte: „Ime mi mindeneket elhagytunk és követtünk tégedet, mint leszen azért dolgunk?“ Mát. 19, 27. Jézus mondá neki: „bizonyára mondom nektek, valaki elhagyja házat, atyafiat, néneit, hugait, atyját, anyját, feleségét, gyermekeit, jószágát az én nevéért, száz annyit vészen és az örök életet örökség szerint birja.“ Krisztus itt nagy jutalmat ígér. — Péter azonban elkeseredett, hallván, hogy mindez üldöztetéssel jár. Ügyelnünk kell tehát arra, hol nyújtatik ama százszoros jutalom, melyet itt Krisztus ígér. A gyalázatot és üldöztetést igenis látjuk e világon, de a száz házat, atyafiakat stb. nem találjuk sehol. Vedd figyelembe, hogy midőn Péter (Csel. 2, 41.) predikált, 3000-en tértek a keresztyén hitre. Ekkor Péter egyszerre nagyobb számu nő- és fitestvéreket, valamint házakat és szántóföldeket nyert, mint a mennyivel valaha birt, a mennyiben mindazokat, kik Krisztusban hittek, nem kevésbé szerette, mint saját édes testvéreit és azok vagyonáról ép oly őszintén gondoskodott, mint sajátjairól, hogy tudniillik sziveik a vagyon által elfoglalva ne legyenek s azzal vissza ne éljenek. Így cselekedett ő utána minden hű pásztor. E jutalom azonban nem testi, de buzdítja a pásztort a reá bizottak gondozásában. Mit szóljunk a megígértetett gyalázatról és üldöztetésről, melynek bételjesülése bizonyosságul a pásztorok, jó darab ideig általában gyilkoltattak? Ebből láthatjuk, hogy ama pásztorok nem a földi jutalomra való tekintetből szolgáltak. Ha pedig e mellett az örök élet is ígérve van, szemügyre kell venni, ha vajjon ezért elvállalható-e a pásztori tiszt. — Világos tehát, hogy a valódi lelkipásztor nem csupán amaz örökké tartó jutalomért szolgál. A ki amaz örökké tartó jutalomért szolgál, az tudja meg, ki és hol ígérte azt, mint hűség és teljesen bizonyos jutalmat. Ha már egyszer ismeri az ember az ígértetett jutalmat, hátra van még, hogy bizonyos legyen az iránt, miszerint az valósággal meg van. — S ha ez iránt bizonyosságban van, őszintén bizik s igazán hisz Istenben.

Erdős József.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Érettségi vizsgák a tiszántuli ev. ref. egyházkerület 3 főgymnasiumánál. Az írásbeli vizsgák folyó hó 26—30-ig tartatnak mind 3 intézetnél. A szóbeliek: Hódmező-Vásárhelyen június 19—21-ig; Debreczenben 23—28-ig és M.-Szigeten július 1—5-ig folynak le. A vizsgáló bizottság elnöke leend: Hódmező-Vásárhelyen Szabó János békésbányai esperes, Debreczenben Révész Bálint püspök, M.-Szigeten Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző.

Gróf Degenfeld Schomberg Imre nevére az örökösök által tett 30,000 frt alapítványról, a debreczeni főiskola részére a rendszeresen kiállított alapító levél beküldetett a debreczeni főiskolához. A mely szerint 25,000 frt kamatai egy theologiai vagy bölcsészeti tanszék föllállítására és fönntartására fordítandók; 5000 frt pedig gyümölcsöztessék mindaddig, míg meg nem kétszereződik; azontul a kamatok évenként 2—4, bármely osztályu protestáns tanulónak ösztöndíjjakul készpénzben adassanak ki, még pedig oly módon, hogy a kitett határon belől az ösztöndíjasok számát, valamint azok neveit is a tanárkar meghallgatása után a Gróf Degenfeld nevet viselő fiu családtagok közül a legidősebb jelöli évenként ki; a szabócsmegeyi és hajdumegyei ifjak, különösen pedig a nyirbaktai születésűek mások felett előnnyel bírnak. — Ezen alapító levelet 1884. ápril 23-ról keltezve kiállították: Gróf Degenfeld Gusztáv, Herczeg Odescalchi Gyuláné, Tisza Kálmáné, Báró Podmaniczky Gézané és Gróf Károlyi Tiborné. A 30,000 frt alapítvány kamatát, mult évi szeptember 1-ső napjától kezdve folyóvá tették és beküldötték az örökösök a főiskola pénztárába. — Elismerés és hálás köszönet a fenköltlelkű, nemes gondolkodásu örökösök irányában, kik édes atyjuk emlékét így tisztelték meg.

Megjelent „Köznevelési és közoktatási szervezet a magyarországi ev. ref. egyházban.“ Megállapítva az 1881. évben Debreczenben tartott országos zsinat által. A középiskolákról szóló rész az 1884. márczius hóban tartott egyetemes konvent által módosítva. — Hivatalos 2-dik kiadás. Nagy 8-adrét, 48 lap. Nyomatott Debreczenben, a város könyvnyomdájában.

A példányok az ev. ref. egyházkerületek püspöki hivatalaihoz elküldettek.

Dr. Bihari Péter, pesti ref. főiskolai tanár, lapunk utján kérelmet intéz azon nagytiszteletű és tiszteletes lelkész urakhoz, kiket „Művelődés történetére“ előfizetőket gyűjteni felszólított, hogy az ivateket e hó 25-ig, ha üresen is, visszaküldeni sziveskedjenek. Erre, hogy a nyomtatandó példányok számában megállapodhassék, mulhatlanul szükség van.

Lelkészválasztás: Csernák István máramaros-ugocsai esperes, gyulai lelképásztor: tamásváraljai lelkészszé választatott. Örvendünk e szerencsés választás eredményének.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat

hirdetetik a nagykárolyi egyházmegyébe kebeleztet szaniszlói IV-ik osztályu lelkészi állomásra 500 frt értékű díjazással.

Jelentkezéseket f. évi május 30-ig elfogad Gebén (utolsó posta Nyir-Báthor) Szilágyi Lajos, nagykárolyi esperes.

Debreczen, 1884. május 10.

Révész Bálint, püspök.

Pályázat

a máramaros-ugocsai egyházmegyében levő gyulai lelkészi állomásra.

Évi javadalom terményekben és szolgálmányokban: 500 frt.

E javadalomnak azonban, a megválasztott, — az egyházmegyének m. évi november 2-án, 11. sz. a. hozott határozatához képest — csak felét élvezi; fele pedig az elődöt fogja illetni.

A kellően fölszerelt pályázati kérvények f. év június 1-ig Csernák István espereshez T.-Váraljára küldendők (u. p. Halmi).

Debreczen, 1884. május 12.

Révész Bálint, püspök.

Pályázat

a püspökii ref. lelkészi állomásra.

Készpénz: 95 frt 65 kr.

32 köböl kétszeres gyült buza.

12 öl tüzifa.

75 hold szántóföld egy tagban, 1200 □ ölével számítva, melyet a lelkész műveltet s melynek adóját $\frac{2}{3}$ -ad részben a lelkész fizeti.

Palástdíj körülbelül 180 frtra tehető.

Szabad lakás 2 hold területű udvarral s kerttel.

Középszámítás szerint az összes fizetés 1064 frt.

Pályázati kérvények f. évi május 31-ik napjáig Gaál Imre esperes urhoz Nagykerekibe küldendők.

Debreczen, 1884. május 7.

Révész Bálint, püspök.